

V Postojni svoj občinski praznik praznujejo 23. aprila, v Ilirski Bistrici pa 4. junija. Oba datuma slavita "našo svetlo preteklost". V resnici pa so lokalni politiki mladini, ki so ji ti prazniki najbolj namenjeni, vsilili čaščenje dveh katastrof.

Čaščenje katastrof

Leta 1944 so imeli Nemci v Postojnski jami spravljene sode z bencinom. V noči na 23. april 1944 je deveterica partizanov iz 31. divizije v Črni jami, tri kilometre od cilja, vlomila železna vrata. Vodil jih je Poljak Tomo Sadowski, skozi jamski labirint pa jih je vodil jamski vodnik domačin Sajevec.

Prvotni načrt je bil, da sode navrtajo in potem minirajo. Ker pa je to delo potekalo prepočasi, so začeli izbijati čepe iz njih. Pri tem so bili preglasni in so pritegnili pozornost Nemcev. Nadaljevanje akcije je potekalo v panični naglici. Nemci si na diverzante niso upali streljati, da ne bi zažgali bencina, partizani pa so sode razbijali kar s krampi in nato bencin zažgali.

Iz Postojnske jame so se po akciji uspešno rešili. Le eden izmed njih, Rudi Bašelj, ki je bencin na koncu zažgal, se je v vsesplošni zmedbi izgubil v popolni temi in dimu, čez dva dni pa je precej opečen le našel izhod.

Počrnela jama

Literatura navaja, da je takrat zgorelo 670 sodov bencina. "Iz Postojnske jame se je kadilo še šest dni. Toliko časa je namreč trajal požar. Gasilci so si sicer na vso moč prizadevali, da bi ga pogasili, vendar jim to ni uspelo, saj zaradi gostega dima ni mogel nihče v jamo. Zato so morali gašenje omejiti le na to, da se požar ne bi razširil še na upravno poslopje ob vhodu in na gozd nad njim." Pisec teh besed v knjigi *Vojkova brigada* je zapisal še, da si je "počrnelo Postojnsko jama" prišel iz Ljubljane ogledat "celo" Ervin Rösener.

Takratni ravnatelj Postojnske jame je katastrofo opisal z naslednjimi besedami: "Dne 23. tega meseca zjutraj me je obvestilo jamsko osebje, da je skladišče goriva za stari jamski vhod v plamenih. V smislu izjav vojaške straže govore vse okoliščine, da je bil požar podtaknjen. Izbruhnil je okrog treh. Ves dopoldan, v manjši meri

pa tudi popoldan in naslednje dni se je valil iz glavnega vhoda, iz starega vhoda /.../ in iz podzemne železniške postaje črn dim. Zelo gost dim, silna vročina, eksplozije sodov goriva in nenehni podori skalovja s stropa in sten so onemogočili prodiranje v notranjost jame. Postojnskim gasilcem se je posrečilo odvrti nevarnost, da bi visoki plameni iz glavnega vhoda zanetili bližnje poslopje, kjer so restavracija in uradni prostori jamske uprave."

Okrnjeni biser

Poteklo je polnih dvanajst let od demokratizacije, v Postojni pa še vedno vsako leto 23. aprila slavijo občinski praznik, na dan torej, ko je bila Postojnska jama močno prizadeta. Postojnska jama je naravni biser svetovnih razsežnosti, jama je Postojno osmislila kot kraj, zaradi nje se je kraj razvijal in od jame še danes živi veliko ljudi. Postojnska jama je eden največjih turističnih biserov, s katerim se

ponaša Slovenija. Jamske lepote so se oblikovale skozi milijone let, partizanski borci so vse te lepote med zasledovanjem svojega revolucionarnega projekta – poti na oblast – v hipu bistveno okrnili. Nobenega pomisljanja ni bilo. Tako kot nikoli, razen če ni šlo strogo za lastne interese. Partizanska akcija ni bistveno okrnila okupatorskega vojaškega stroja. Bistveno pa je okrnila jamske kapniške strukture, naravno lepoto, ki jo hodijo uživati množice ljudi in od katere Postojna tako rekoč živi.

Slavljenje katastrofe

Po vojni, ko so novim občinam določali dogodke in datume za občinske praznike, so prihajali v poštev predvsem "slavni trenutki iz NOB". Tudi v Postojni so izbrali dogodek, ki je po svojem vplivu minoren, predvsem pa je izrazito negativen. Postojnčani so tako "praznovali" dogodek, ki bi se ga morali, če že, spominjati pred-

Čudesa narave svetovnih razsežnosti. Vhodni del jame je bil s partizansko akcijo uničen.

vsem po njegovi nesmiselnosti in posledicah, ki jih je pustil za seboj.

In Postojnčani ta "dogodek" praznujejo še danes. Spomladi 1995 so postojnski svetniki sicer namenili nekaj besed svojemu občinskemu prazniku, toda razprava je bila nad vse klavrna – praznik pa je ostal. Takrat je župan Josip Bajc spodaj podpisaneu navrgel nekaj floskul o tem, zakaj se ne lotijo svoje mentalne in simbolne nadstavbe. O datumu občinskega praznika in o preimenovanjih nekaterih ulic je dejal, da

imajo zdaj "mnogo drugih problemov" in "naj odločitve o preimenovanju sprejmejo tisti, ki bodo krili stroške". Pri tem je očitno povsem pozabil, da so občinski svetniki voljeni predstavniki svojih občanov, ki med drugim odločajo tudi o takšnih zadevah.

Brozu trg in ulica

Kot vsa slovenska mesta je tudi Postojno komunistični režim dobesedno nabil z revolucionarnimi ikonami. Postojnčani se jim niti po demokratizaciji niso odrekli. So verjetno edini slovenski kraj, ki je diktatorju Brozu namenil kar dve poimenovanji. Imajo Titov trg in še Titovo cesto. Naj se ve... Poleg tega skrbno varujejo Kidričevo naselje, Kraigherjevo ulico, Trg padlih borcev, Ulico Dolomitskega odreda ter Ulico IX. korpusa.

Sicer pa to niti ni tako čudno, če vemo, da je Postojno po letu 1990 vodila frakcija LDS, okrepljena s ščepcem "ljudskosti". Zmogli

so le takšen podvig, kot je bilo preimenovanje dveh ulic: Ulico JLA so preimenovali v Erazmovo, Ulico Đ. Bijedića v Rožno, Dolane pa so spet postale Šmihel. Lokalna novinarka je v začetku novembra 1993 zapisala: "Morda pa ne kaže zanemariti še ene možnosti, da spremembe imen preprosto pri našajo preveč dela, urejanja dokumentov in ne nazadnje tudi stroškov in da je veliko udobneje stopati v svetlo prihodnost kar po Titovem trgu, Titovi cesti ter Ulici Prekomorskih brigad."

Luka Čeč

Postojna ima več kot dovolj dogodkov in osebnosti, ki imajo pozitiven in povezovalen naboj. Nimajo samo Miroslava Vilharja, izrednega narodnjaka, ampak imajo tudi Luko Čeča. In z Luko Čečem imajo tudi datum, verjetno najprimernejši za občinski praznik. 14. aprila 1818 je Luka Čeč odkril glavni del lepote Postojnske jame. "Tu je nov svet, tu je paradiž!" je navdušeno zaklical, potem ko se je vrnil iz notranjosti podzemlja.

Od takrat se v Postojno zgrinja jo številni ljudje, da bi si ogledali čudesa tamkajšnje narave. Čeč je v jamski službi ostal do smrti. Štirinajst let po odkritju notranjih jam

je leta 1831 v Postojnski jami ulovil prvega jamskega hrošča, kar je bilo za znanstveni svet izredno odkritje. Hrošča so poimenovali Lepodinus hohenwarti, zaradi svoje značilne oblike pa je dobil tudi slovensko ime drobnovratnik.

Tu se je Luki Čeču zgodila prva krivica, saj bi se hrošč moral imenovati po svojem najditelju, ker pa je bil Čeč le revni kočar, so smetano pobrali drugi. Druga se mu je zgodila pod komunizmom, ko so se novi oblastniki v manji poudarjanja svoje mogočnosti odločili, da bodo Postojnčani občinski praznik praznovali na dan, ko je bilo storjeno "junaško dejanje" zažiga bencina v jami. Tako kot več kot stoletje prej revni Čeč tudi za deklarirane socialiste ni obstajal.

Ali bodo naši ljudje vendarle toliko dozoreli, da bodo lahko ocenili, kaj so vrednote in kaj ne? Občinske praznike najintenzivneje praznujejo skozi solski sistem. Kdaj bomo našo mladino začeli vzgajati ob pozitivnih vrednotah?

Ilirska Bistrica

V Ilirski Bistrici praznujejo občinski praznik 4. junija. Ta dan je veljal za občinski praznik od leta 1954 do leta 1990. Tega leta so v Ilirski Bistrici prišla v ospredje druga vprašanja, slavljenje naše "svetle preteklosti" je stopilo v ozadje. Leta 1999 so ilirskobistriški svetniki znova glasovali za 4. junij. Čeprav so tudi tu imeli na razpolago pet drugih predlogov za praznik, o njih niti glasovali niso, saj se je "leva" večina svetnikov s pregledovanjem odločila za novi stari praznik.

4. junij sta predlagala "območno združenje borcev in udeležencev NOB" in svetniška skupina združene liste kot "obletnico prve večje oborožene akcije proti okupatorju". Na ta dan leta 1942 se je okupator maščeval za napad parti-

zanov, tako da so požgali sedem brinskih vasi, ubili okrog trideset talcev, precej vaščanov pa prepeljali v taborišča. Borci so menili, da v zgodovini bistriške občine ni nobenega pomembnejšega pomnika, ki bi tako vidno zaznamoval dogodke v teh krajih. Po svojih tragičnih razsežnostih verjetno res ne.

Praznovanje tragedije

Občinska skupščina je leta 1990 menila, da na dan tako tragičnega dogodka ne bi smeli praznovati, ampak kvečjemu žalovati. Bistriški primer je tako samo eden od mnogih podobnih, ko slavimo in praznujemo nadvse tragične dogodke iz časov "NOB in socialistične revolucije". Takšne dogodke bi kvečjemu lahko praznovali okupatorji (v tem primeru italijanski fašisti). Partizani so jih v nepremišljeni akciji napadli in se potem umaknili, prebivalstvo pa pustili, da se je ranjeni in prizadeti okupator nad njimi zverinsko znašal. Pa takšna junaštva in takšen NOB?

Sicer pa je bilo te skrajne neodgovornosti v toliko opevanem partizanskem osvobodilnem boju na Slovenskem med vojno neizmerno veliko. Tak boj je bil pravilo, zato tudi na desetine tisočev žrtev in uničena infrastruktura. Da o mentalnem opustošenju sploh ne govorimo. Danes pa neka politika takšne dogodke (še naprej) vsiljuje naši mladini, ki mora to praznovati. Takšni dogodki so lahko samo spominski dnevi, nikakor pa ne prazniki.

Med petimi drugimi predlogi za občinski praznik so imeli ilirskobistriški svetniki naslednje: datum vseslovenskega tabora na gradu Kaleb, rojstni dan čebelarskega strokovnjaka in nekdanjega ilirskobistriškega župana Antona Žnidaršiča, dan, ko so zaprli nekaj najpomembnejših bistriških tigrovcev, datum administrativne določitve občine v sedanjih mejah ter dan vdaje prvega korpusa nemške vojske, ki se je bojeval na Bistriškem. Vsaj prva dva predloga bi bila veliko primernejša za vzgajanje naše mladine.

Ivo Zajdela

Spomenik revolucije pred postojnsko osnovno šolo, posiljevanje mladih z največjim zločinom v slovenski zgodovini